

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuissimè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1646

De nitore & munditia prædictæ sacræ supellectilis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40214

De nitore & munditia prædictæ sacræ suppellectilis.

Cubiti, qui ex vncijs 24. constat, tertia pars vnciatim delineata hæc est.

D Eprompsimus hæc ex *Actis Ecclesie Mediolan.* Auctore, de quo supra pag. 80. omiffis ijs quæ mouere nõs debent ad procurandam omnem munditiam in ministerio Missæ, de quibus præclare scripsit *Tobias noster par. 1. cap. 76.*

Igitur Altaria bis singulis annis, cum sudum est, à finitissimis Missis ad vesperum spoliata sint, & suppedanea item amota, vt sicci aëris sentiant beneficium: quo tempore tum Altaria ipsa vndeque mundentur, tum suppedaneorum pars quæ subter est.

Cum mappæ mutantur & pallia, Altaria quoque ipsa mundentur arundinea scopula, tela etiam cerata, quæ sacro lapidi hæret, leuiter purgata; siue lapis sit insertus, siue totum Altare capiens. Quod si aliquo casu accideret, ita tectum non esse, ob reuerentiam sacri Christismatis ne purgetur tangaturve.

Icones cum ornamentis suis, sanctissimæ Eucharistiæ *Tabernaculum*, & quæcumque huiusmodi picta vel inaurata adiuncta sunt

Altaribus; item *Umbellæ* superimpendentes singulis mensibus mundentur caudis vulpinis, aut arundinea scopa.

Suppedaneum Altaris quotidie mundetur arundinea scopa, si in eo sit faciendæ Missæ.

Arcula ad spiritum excipiendum, de qua supra, circumfricetur & purgetur octauo saltem quoque die; item fenestellæ vrceolorum eodem tempore bene purgentur.

Candelabra, Cruces, Thuribula, & reliqua suppellex argentea, quantum fieri possit, manibus nudis ne contrectetur; sed adhibito panno, aut vero parte, quæ argentea non sit, capiatur. Antequam recondatur, excutiat, si quid pulueris, ceræ aut maculæ accesserit; & extergatur leniter, adhibito lineo & molli panno. Condita autem sit vnaquæque res theca sua, ne quid sordium accipiat. Cum aliquid tamen purgatione egerit visum fuerit, palea combusta adhibita, panno lineo leniter præstabitur. Quod si quid valde sit denigratum, puta thuribulum ignis causa, aut etiam multa cera adhæserit, in lixiua, cui sal sit admixtum, ebulliente detergendum erit, adhibito penicillo ex setis sullis confecto: caueatur tamen, ne, si quæ pars inaurata sit, aurum vi salis deteratur; & consulantur periti.

Calices bini, & Patena bina, saltem vbi duodecim Sacerdotes Missam faciunt, quintodecimo quoque die leui manu aqua tepida lauentur, sexto quoque mense, sapone molliori: tuncque, post quartam horæ

S f 2 par-

partes, qua maneat in sole, calida lixiua benè abluantur, adhibendo penicillum aliquem ad saponem benè amouendam, præsertim vbi fuerit calatura. Poterit etiam id fieri furfure cocto, & tunc statim aqua munda bis aut ter abluendi essent. Præstetur verò ab eo qui in Sacris sit, & in vase ei vsui, & lauandis Corporalibus, de quo supra, tantum destinato: quod ex ablutione superfuerit, in Sacarium fundatur. Vbi verò minor sit numerus Sacerdotum, rariùs id fieri poterit, ex proportione numeri Sacerdotum & dierum.

Supellex inaurata aut inargentata eadem cautione tractetur quæ argentea: si semper est exposita, octauo quoque die panno lineo tergatur molliter; si recondenda sit, tergatur tunc. Poterunt etiam inaurata saponem aut furfure purgari, vt dictum est de Calicibus.

Candelabra, & cetera ex aurichalco tractentur adhibito panno, vel ferrea summitate capiantur: si perpetuo vsu adhibeantur, terno quoque die à puluere & cera, si fortè deflexerit, mudentur; si reponenda sint, tunc etiam id fiat. Præterea quarto quoque mense, nisi numquam fuerint exposita, abstergantur diligenter puluere pumiceo, aut eo, quem dicunt *tripoli* (quem ætinae muscæ fugiunt) adhibito corio bubalino; aut, si vtrumque desit, latere in tenuissimum puluerem redacto, & loco corij panno asperiore quem dicunt saia; nullo verò modo hac ratione adhibenda erit aqua. Nitidiora fiunt (sed non diu durat nitor) si fricentur malo medico, seu massilico (vulgò, *arancio* ò *limone*) & marmore trito, seu vice malorum,

vuis agrestibus, vel herba acida, deinde aqua benè abluantur; tum siccantur, & soli exponantur: aceto numquam abstergantur. Recondita verò huiusmodi, tubulis crassioris chartæ aut fassis lineis amicta habeantur, qui puluerem arceant, vt nitida & lucida semper habeantur.

Lampades vitreae, quæ sunt quotidiani vsus, quintodecimo quoque die furfure & aqua calida abstergantur.

Vrceoli, præter id quod quotidie fit, singulis mensibus diligenter purgantur, adhibito ouorum cortice benè contrito, cum ligneolo aliquo instrumento, ad sordiculas benè eluendas; aut verò alia ratione, si quæ aptior inueniatur. Opercula vrceolorum quotidie, cum reponuntur, benè siccantur, si mædeant.

Pellicula eorumdem quotidie abstergantur, siccanturque: si stannæ fuerint, tertio quoque mense lixiua feruenti lauentur, & auena, vel farre vestito, seu ouorum cortice benè contrito fricentur; post iterum aqua lotæ, in sole siccantur, & panno lineo mundo abstergantur.

Anea vasa pro ablutione Calicium, &c. antequam adhibeantur, & post, benè abluantur: bis verò singulis annis abstergantur accuratè, si opus est, latere contrito, vel arena, & aqua. Si stanno sint illita, adhibeantur fursur & aqua.

Instrumentum ad Hostias conficiendas, cum eo vsus fuerit Sacrista, seu alius, oleo perfundat, & vtramque partem, charta interposita, simul iungat: quæ in exteriori parte fuligo hæserit, abradat; postea eandem partem crassiore panno tergat, & in loco decenti reponat.

Linea

Linea omnia, Albæ, Amictus, Superpellicea, mappæ, panni, & si quid aliud est diuini cultus gratiâ paratum, separatim ab indumentis domesticis cuiuscumque lauentur: quæ tamen habentur ad manus faciemque lauandam, & ad nares purgandas, hoc numero ne censeantur.

Ternæ *Altarium mappæ*; superior quidem singulis mensibus, inferiores verò quater in anno mundæ apponantur.

Bina *Corporalia* tertia quaque hebdomada, binæ Albæ decimoquinto quoque die, Cinguli alternis mensibus, manutergia Altarium, bini Amictus, octo dierum spatium mutentur; & hæc saltem, vbi duodecim Sacerdotes Missam faciant. Vbi autem pauciores sint Sacerdotes, ex defectu numeri Sacerdotum poterit augeri pro rata parte numerus dierum; & è contra, vbi plurimi Sacerdotes, minuendus quoque erit numerus dierum.

Purificatoria singulorum Sacerdotum (conuenit enim cuique suum) spatium octo dierum, vel ad summum quindecim. Superpellicea, quæ vsui vario Sacerdotalium aut Clericalium ministeriorum destinata sunt, ad eandem ferè rationem.

In suppedaneo armarij, seu mensæ, vbi Sacerdos consistit sacra indumenta sumens, perpetuè stratus sit crassior pannus, ne qua parte Alba fædetur.

Lintea Sacristiæ ad manus extergendas singula hebdomada munda ponantur: tum valdè humido cælo, quotidie siccentur admota igni.

Mappæ ad sanctæ Communionis vsum, contractiores quidem alternis Hebdomadis, maiores ve-

rò alternis mensibus mutentur.

Quòd autem hæc mutationum intervalla præfiniantur, non ideò tamen extraordinariè quoque fieri non poterunt, si oporteat; puta, si ex labe, quæ fortè aspersa sit, aut alia de causa.

Præcipuis solemnitatibus munda omnia adhibeantur, & pulchriora.

Mappæ Altarium Missis finitis contegantur stragulis suis: priùs verò leuiter purissima scopula, eius generis quod vestimentis domesticis adhibetur, propriè tamen ad eum vsum destinata, purgentur; ipsa stragula singula Hebdomada diligenti agitatione à puluere mudentur; præter id, quod etiam quotidie manè eadem leuiùs excuti debent. tum aëri tertio quoque mense exponantur.

Corporalia & purificatoria cum remouentur, vt alia adhibeantur, ponantur in arcu, seu canistro ad eum tantum vsum destinato: & antequam dentur foras ad lauandum, ab eo, qui sit in Sacris, lauentur in proprio vase, de quo supra, lixivia & sapone adhibito, & mox bis aqua sola abluantur. quod ex lauazione superest, in Sacrum fundatur.

Albæ, & superpellicea lauata crispanda dentur: quoties reponuntur, aptè saltem contorqueantur, si non crispentur.

Corporalia item dentur personis peritis, vt amylo inducto ea durefcere faciant, & complicant præscripta ratione: tempus huic operi aptum erit à mense Maio ad Octobrem.

Recondantur autem hæc linea omnia benè sicca & complicata separatim locis suis, vt sint in promptu; apponanturque rosæ sicca, & lauandula,

dula, aut similia, tum ad maiorem mundiciam & elegantiam, tum ut à tineis libera sint.

Nullus Sacerdos ad Missam faciendam accedat fœdis calceis aut crepidis: idè semper habendæ essent in Sacristia crepidæ ad hunc usum.

Habeatur coràm in Sacristia *scopula*, qua Sacerdotes & Clerici utantur ad vestimenta communia mundanda, antequam vestiant sacra.

Omnia indumenta distinctis proprijs scrinijs habeantur, & secundùm coloris pretijque varietatem: linea quoque pro genere & pretio sint distincta, appolitis schedulis.

Casula recondantur ductilibus capsulis, quæ in armaria inseruntur; atque posita crassiore charta, quæ fundum capsulæ contegat, appositisque siccis rosarum folijs, & lauandula, aut similibus. Ponatur Casula cum Stola & Manipulo suo; mox aliæ eiusdem generis pro altitudine capsulæ. Addantur bursæ Corporalium, & integumenta, si adsint, Missalium. Recondantur verò Casulæ benè extentæ sine ruga aut plicatura: eodem modo *Dalmatica* & *Tunicelle*. supra omnia autem alia charta sit, ut res mundiores seruentur. Quæ sunt ex aureo vel argenteo panno, aut ornamenta habent auro vel argento asperiora, habeant pannum inter utramque superficiem, ne confricata corrodantur.

Plunialia, maximè si aurea vel argentea sint, vel recondantur in amplo armario extenta, vel plicata recondantur, ita tamen, ut nullo modo inflectatur quæ pars pensilis à tergo est (vulgò caputium) & interponatur pannus, ut dictum est.

Quandocumque extrahuntur hæc

indumenta, substernatur eis mappa munda, imò & stragulum supersternatur, si aliquo spatio relinquenda sint.

Quæ rarò adhibentur, quandoque in sereno celo explicata exponantur, ne fortè mucescant, vel malè oleant; sed non in sole: poterit id fieri mense Maio & Septembri, & semel in hieme, pro opportunitate temporis.

Pallia Altarium semper habeantur, si fieri possit, suis telaribus extentè affixa, ut suprà diximus; poteruntque vni asserculorum structuræ duo affigi diuersi coloris, ut pro dici conditione necesse non sit, nisi vertere telaris faciem: ita in amplo armario erecta habeantur, dempta linea filamentorum (quam vocant frangiam) quæ assuta non sit. Interponatur autem pannus siue inter duas palliorum facies in armario, siue inter pallij & Altaris faciem, ad vitandam eam, quam suprà diximus, confricationem. Commodum verò erit pannum adèd esse latum, ut utramque telaris faciem, & sic pallia ab utraque parte affixa contegat: & ita in media sui parte affixus telari, nunc quidem hinc inde extendatur, & ab omni latere ligaculis connectatur; nunc verò ad vnam partem tantùm, prout duas facies telaris aut vnam contegere oportuerit. Quòd si plicanda fuerint, ita fiat, ut, si quæ Crucis species aut imago affixa est, non inflectatur, cautioque adhibeatur, si oportet, interpositi panni.

Tapetia, crassioresque panni ad soli insternendi usum, cum recondenda sunt, prius purgentur cera, & si quid aliud sordidum inhaerit: aëri post exponantur, & diligenter exagitantur,

rentur, ad excutiendum puluerem, scopula bene mudentur; & ita complicata suis locis recondantur.

Sacristiæ fenestæ sæpè pateant, sereno siccoque celo; tum capsulae ductiles paulum educantur, ut etiam quæ intus sunt sentiant aëris beneficium.

Ceterum ea debet esse reuerentia erga sacram supellectilem, tamquam diuino seruitio mancipatam, imò tamquam sanctimoniam participem, quæ nimirum est sanctitatis instrumentum; unde & sancta ea vocatur sæpè in Scripturis sacris, Pontificijs legibus, Patrumque monumentis, ut nihil eiusdem non modò negligatur, verum etiam exquisita cura & diligentia colatur. Non enim, ut ait sanctus Hieronymus Epistola ad Theophil. Alexandr. inania ea sunt, & quæ quasi sensu carentia sanctimoniam non habere dicuntur; sed ex confortio Corporis & Sanguinis Domini sublimi maiestate sunt veneranda. Lege, quæ Tobias noster in hanc causam collegit cap. 77.

de Sacris templis parte prima, ubi docet, idè prohiberi plurima circa eandem: videlicet,

Primò, non omnem supellectilem tangi posse à quocumque.

Secundò, neque à quocumque quamcumque abluì posse, aquamque lotionis in Sacrarium proijciendam esse.

Tertiò, quæ vsui amplius esse non possunt, ea nequaquam in profanos vsus detorquenda esse; sed ea comburenda esse, & cineres in Sacrarium inferendos: quæ nos etiam suis locis indicauimus supra.

Quartò, nec alienari posse, vendi oppignerariue, exceptis quibusdam casibus, de quibus sanctus Ambrosius lib. 1. Offic. cap. 41. & habentur in Breviario quarta die infra Octauam sancti Laurentij. Vide ibi.

Addit ille exempla multa piorum hominum, & è conuerso indignationis omnipotentis Dei contra sacrilegos, impios & desides in hoc genere; ad quem Lectorem remittimus, ne instituti nostri metas transeamus.

PRO-